

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

ትግርኛ

تجريني

ثَلَاثَةُ الْأُصُولِ وَأَدِلَّتُهَا

ሰለስተ መሰረታትን መርትዖታቱን

ሼኽ ሙሐመድ አ'ተሚሚ አላህ ይርሐሙሉ

ثَلَاثَةُ الْأُصُولِ وَأَدِلَّتْهَا

ሰለስተ መሰረታትን መርትዖታቱን

لِلشَّيْخِ
مُحَمَّدِ التَّيْمِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ

ሼኽ ሙሐመድ አ'ተሚሚ አላህ ይርሐሙሉ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

እተን ሰለስተ መሰረታትን መርትዖታተንን

ብስም ኣላህ እቲ ፍጹም ርህሩህ እቲ ኣዝዩ ራህራሂ
ኣላህ ይርሓመልካ - ኣርባዕተ ነገራት ክንመሃር ከም
ዝግብኣና ፍለጥ:-

ቀዳመይቲ:- ፍልጠት፡ ንሱ ድማ ንኣላህ ምፍላጥ፡ንነቢኡ
ምፍላጥ፡ ንሃይማኖት እስልምና ድማ ብመርትዖታቱ
ምፍላጥ ኢዩ።

ካልኣይቲ:- ብእኡ ምስራሕ/ምትግባር።

ሳልሳይቲ:- ናብኡ ምጽዋዕ/ምጉስጓስ።

ራብዓይቲ፡ ኣብኡ ንዝወርድ መከራ ብትዕግስቲ ምቕባል።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:- «ብስም
እቲ ፍጹም ርህሩህን ኣዚዩ ራህራሂን ዝኾነ ኣላህ።»

﴿وَالْعَصْرِ ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ ۝﴾

{ብዘመን እምሕል 1

{ብርግጽ ወዲ-ሰብ እኮ ኣብ ጥፍኣት ኢዩ ዝርከብ 2

እንትርፎ እቶም ዝኣመኑን ሰናይ ተግባራት ዝሰርሑን፡
ብሓቂ(እምነት) ዝለበዉን ብትዕግስቲ ዝመኻኸሩን ሰባት
ጥራይ ኢዮም ካብ'ዚ ጥፍኣት እዚ ዝድሕኑ }3

[ኣል ዓስሪ :1-3]።

ኢማም ኣሻፊዒ _ኣላህ ይርሓመሉ_ ከም'ዚ ይብል: "ኣላህ

አብ ልዕሊ ፍጡራቱ ብዘይካ እዛ ሱራ ካልእ ዘየወረደ ነይሩ እንተዝኸዉን፡ ምኣኸለቶም ነይሩ።"

ከምኡ'ውን ቡኸሪ ኣላህ ይርሓሙሉ ከም'ዚ ይብል፡ ምዕራፍ፡- "ፍልጠት ቅድሚታልን ተግባርን"፡ ናይ'ዚ መርትዖ ድማ እቲ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፤ "ኦ ሙሐመድ ብዘይካ ኣላህ ካልእ ዝምለኽ ጎይታ ከምዘየለ ፍለጥ እሞ፡ ንሓጥያትካን ንሓጥያት እቶም ዝኣመኑን ድማ ምሕረት ለምን...?" [ሙሐመድ፡9] ቅድሚታልን ተግባርን ብፍልጠት ጀሚሩ።

ፍለጥ - ኣላህ ናቱ ርህራሄ የወርደልካ ፡፡ ንነፍሲ ወከፍ ኣስላማይን ኣስላመይቲን፡ እዘን ዝስዕባ ሰለስተ ነገራት እዚኣን ክመሃረንን ኣብ ተግባር ከዉዕለንን ግዴታ ይኸኖ፡

ቀዳማይቲ፡- ኣላህ ፈጢሩና፡ ሽሻይ ሂቡና፡ ከምኡ'ውን ብኸንቱ(ብዘይ ዕላማ) ኣይሓደገናን። እንታይ ድኣ ናባና ልኡኽ ልኡኹ፡ ንዕኡ(ነቲ ልኡኽ) ዝተኣዘዘ ገነት ክኣቱ ኢዩ፡ ንትእዛዛቱ ዘይፍጽም ከኣ ናብ ሓዊ ገሃነም ክኣቱ ኢዩ።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۖ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا وَبِيلًا﴾

{ከም'ቲ ንፈርዖን ልኡኽ ዝለኣኸናሉ፡ ንዓኸትኩም'ውን ኣብ ምጽኣተ ዓለም ዝምስክረልኩም ልኡኽ ብርግጽ ልኡኽናልኩም ኢና።15}

"ፈርዖን ግን ነቲ ልኡኽ ስለዝኸሓደን ስለዘይተማእዘዘን ብርቱዕ መቐጻዕቲ ቀጺዕናዮ 16} [ኣልሙዝሚል፡15-16]።

ከልአይቲ፡- ኣላህ ኣብ ኣምልኹ ሓደጊ ምስኡ መሻርኽቲ ምግባር ኣይፈቱን ኢዩ። ዝቐረበ መልኣኽ ኮነ ወላ ነቢ ልኡኽ። ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡

﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

{ኩሉ መሳጊድ ናይ ኣላህ ኢዩ፡ ስለ'ዚ ምስ ኣላህ ወላሓደ ኣይትጸውዑ/ኣይተሻርኹ። ጸሎትኩም ናብኡ ጥራይ ኣቕንዑ/ግበሩ} [ኣልጂን፡18]።

ሳልሰይቲ፡-ንልኡኽ ዝተኣዘዘን ንኣላህ ብሓደነት ዘምለኽን ሰብ፡ ንኣላህን ንልኡኹን ተጸራሪ ሰብ፡ ወላ ነቲ ዝቐረበ መቐርብ እንተኾነ'ዉን ምፍታዉን ምድጋፍን ኣይፍቀደሉን ኢዩ።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

{ኦ መሓመድ ብኣላህን ብመወዳእታ መዓልቲ ኣሚኖም ከብቅዑ ንተጸባእቲ ኣላህን ልኡኹን ዝፈትዉ ሰባት ኣይትረክብን ኢኹ፡ ወላ'ዉን እዞም ተጸባእቲ ኣበታቶም ወይ ደቆም ወይ ኣሕዋቶም ወይ ካብ ዓሌቶም ይኹኑ እቲኣም (እቶም ኣመንቲ) ኣላህ ኣብ ልቦም ጽኑዕ እምነት ሰቕሩ ብመርትዖታቱን ብርሃኑን ዝደገፎምን ዘወደቶምን ኢዮም። ከምኡ'ዉን ኣብ መዋእሎም ዝነብሩሉ ብትሕቲኡ ዝዉሕዝ

አፍላጋት ዘለዎ ገነት ከእትዎም አብ ርእሲ ምኪኑ፡ አላህ ብዝገበርዎ ፈትዩሎም ኢዩ፡ ንሳቶም ከኣ ብዝሃበዎ ጸጋ ረድዮምሉ(ፈትዮሙሉ) ኢዮም። እቲአቶም(እቶም አመንቲ) ሰልፊ አላህ ኢዮም፡ ብርግጽ ከኣ እቶም ተዓወትቲ ሰልፊ አላህ ኢዮም።} [ኣልሙጃደላህ፡ 22]

ፍለጥ፡ አላህ ንትእዛዙ ይምራሕካ፡ ሓነፊያ - ሃይማኖት ኢብራሂም ኮይና፡ ንአላህ ንዕኡ ጥራይ ብንጽህና ምምላኽ ኢዩ። በዚ ኸኣ አላህ ንኹሎም ደቂ ሰባት ኣዚዝዎምን ንዓኣ ክብል ዉን ፈጢርዎም። ከም'ቲ ልዑል አላህ ዝበሎ፡-

{وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ(፡፭)}

{ንኣጋንንትን ሰብን ንዓይ ንብሕተይ ንኽምልኹኒ ደኣእምበር ንካልእ ኣይፈጠርኩዎምን።} [ኣዘሪያት፡56]፡ ትርጉም 'ያዕቡዱኒ' ድማ፡ ብንጽል ብሓደነት ማለት ኢዩ።

እቲ ዝዓበዩ አላህ ዝኣዘዙ ነገር ተዉሒድ ኢዩ። ንሱ ድማ ንኣላህ ብኣምልኹት ብሕታዊ ምግባር ኢዩ።

እቲ ዝዓበዩ ዝኸልከሎ ነገር ድማ ሽርክ ኢዩ። ንሱ ድማ፡ ምስኡ ንኸልእ ምልማን(ምጽዋዕ) ኢዩ።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል አላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا...}

{ንኣላህ ኣምልኹ፡ ምስኡ'ዉን ዋላ ሓንቲ ነገር ኣይተሻርኹ/ኣይትሓዉሱ...} [ኣልኒሳእ፡36]።

እተን ሰብ ክፈልጠን ግድነት ዝኾነኦ ሰለስተ መሰረታት እንታይ ኢዩን? ኢልካ ምስ እትሕተት፡

ሓደ ናይ ኣላህ ባርያ ዝኾነ ሰብ ን ጎይታኡ ኣላህን፡
ንፃይማኖቱን፡ ከምኡ'ውን ንነቢኡ ሙሐመድ ሰለላሁ
ዓለይሂ ወሰለም ክፈልጥ እንከሎ ኢዩ በል።

[እቲ ቀዳማይ መሰረት]

መን'ዩ ጎይታኻ (ረብኻ)? ምስ እትበሃል

ጎይታይ ድኣ እቲ ንዓይን ንኹሎም ኣብ ምድራዊት ዓለም
ዘለዉ ፍጡራት ዓለምን ብጸጋኡ(ብሸሻዩ) ዝቀለበናን
ዝኾብኩበናን ኣላህ ኢዩ። ንሱ ድማ እቲ ኣነ ዘምልኹ ብዘይክኡ
ኻልእ ዝግዛእ ዮብለይን በል። ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ
ከም'ዚ ይብል፡-

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ)

{ኩሉ እቲ ምስጋናን ዉዳሰን ንኣላህ፡ ጎይታዓለም ይኹኖ}
[ኣል ፋቲሓ፡ 2]። ብዘይካ ኣላህ ኩሉ ፍጡር ዘበለ ዓለም ኢዩ፡
ኣነ ድማ ሓደ ካብቲ ዓለም ኢዮ።

ብምንታይ ከ ንረቢኻ(ንጎይታኻ) ፈሊጥካዮ? ምስ
እትበሃል፡

ብተኣምራቱን ብፍጡራቱን በል።

ካብ'ቲ ተኣምራታቱን ምልክታቱን ድማ፡ ለይትን
መዓልትን፡ ጸሓይን ወርሕን ኢዮም።

ካብ ፍጡራቱ'ውን ሸዉዓተ ሰማያትን ኣብ ውሽጠን
ዘለውን፡ ሸዉዓተ መሬታትን ኣብ ውሽጠን ዝርከቡን፡ ኣብ
መንጎኡን ዘሎን ኢዮም።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ
وَأَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾ (٢٧)

{ከብ ተአምራቱ ድማ ለይትን መዓልቲን፡ ጸሐይን
ወርሕን ኢዮም። ንጸሐይን ንወርሕን ኣይትስገዱ፡ ነቲ ንዐአን
ዝፈጠረ ንኣላህ ጥራይ ስገዱ፡ ናይ ብሓቂ ንዕኡ ተምልኹ
እንተኾንኩም፡} [ፋሲለት:37]።

ከምኡ'ውን ከም'ቲ ልዑል ኣላህ ዝበሉ፡-

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى
الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ
بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (٥١)

{ብርግጽ ጎይታኹም ኣላህ፡ እቲ ሰማያትን ምድርን ኣብ
ውሽጢ ሽዱሽተ መዓልታት ዝፈጠረ፡ ድሕሪኡ ኣብ ልዕሊ
ዓርሺ (ዝፋኑ) ዝሰፈረ፡ ንለይቲ ብብርሃን ናይ ቀትሪ ይትክኦ፡
ንቐትሪ ድማ ብጸላም ናይ ለይቲ የጥፍኦ። ነፍሲ ወከፍ ድማ
እቲ ሓደ ቀልጢፉ ክወጽእ ይሓቶ። ጸሐይን ወርሒን
ከዋኽብቲን ብትእዛዝ ናቱ(ኣላህ) ንኽንጥቀመለን ዘቕለለልና
ፍጥረትን ኣካዳዳ ኩሉ ነገርን ናቱ ምኪኑ ምሉእ ዘይጎደል
መግለጺታት ዘለዎ፡ ክብርን ምስጋናን ይኹኖ ነቲ ጎይታ
ዓለማት ዝኾነ፡} [ኣል ኣዕራፍ:54]።

ጎይታ ማለት ከኣ እቲ ዝምለኽ ማለት ኢዩ፡ ናይ'ዚ መርትዖ
ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

{ኦ አቱም ደቂ ሰባት ነቲ ንዓኹምን ነቶም ቅድሜኹም ዝነበሩን ዝፈጠረ ጎይታኹም ተገዝእዎ ምእንቲ ፍርሓት ከተሕድሩ 21}

እቲ ንዓኹም መሬት ምንጻፍ ዝገበረልኩም ሰማይ ዉን ብጹኡዕ ዝተሃንጸ ዝገበሮ፡ ካብ ሰማይ ማይ ኣዝኒኩ ካብኡ በብዓይነቱ ሽሻይ ፍረታት ዝገበረልኩም ብዘይክኡ ካልእ ፈጣሪ ከምዘየሎ እናፈለጥኩም ንኣላህ መሻርኽቲ ኣይትግበሩ 22} [ኣልበቐራ፡ 21-22]።

ኢብኑ ከሲር ረቢ ይርሓመሉ ከም'ዚ ኢሉ፡ "ናይ'ዚ ኩሉ ነገራት ፈጣሪ፡ ንሱ ኢዩ ናይ ብሓቂ ክምለኽ ዝግባእ።"

እተን ኣላህ ዝኣዘዘን ዓይነታት ኣምልኾ ድማ፡ ንኣብነት፡- ከም፡ እስልምና፡ ኢማንን፡ ኢሕሳንንን፡ ከምኡ'ዉን ዱዓ፡ ፍርሒ፡ ተስፋ፡ ምዉካል፡ ትጽቢት(ሃረርታ)፡ ራህባ(ምፍራሕ ካብ ኣላህ)፡ ምንብርካኽ፡ ፍርሒ ምስ ትሕትና፡ ቶባ ምባል(ናብ ኣላህ ምምላስ)፡ ረድኤት ምሕታት፡ ደገፍ ምሕታት፡ ዑቕባ ምሕታት፡ ምሕራድ፡ መብጽዓ ምእታዉ፡ ዝኣመሰሉን ካልእ ኣላህ ዝኣዘዘ ዓይነታት ስርዓተ ኣምልኾ ኩሉ ንልዑል ኣላህ ጥራይ ክኸዉን ይግባእ። ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡

{وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿٢٣﴾}

{መሳጊድ ድማ ናይ ኣላህ ኢየን፡ ምስ ኣላህ ወላ ሓደ

አይትጸውው(አይተሻረኹ) ጸሎትኩም ክኣ ናብኡ ጥራይ ግበሩ.] [ኣልጂን:18]።

እምበኣር፡ ካብ'ዘን ዝተጠቐሰ ንኣላህ ገዲፍካ ንካልእ ምስእተምልኽ መሻርኽቲ ምስ ኣላህ ጌርካ ከሓዲ ኮንካ ማለት ኢዩ። ናይ'ዚ መርትዖ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ (١٧)

{ምስ ኣላህ ኣሻረኹ ዝጽውዕ መርትዖ የብሉን፡ ፍርዱ ድማ ናብ ጎይታኡ ኣላህ ኢዩ፡ ነቶም ከሓድቲ ድማ ኣላህ ዓወት አይህበምን ኢዩ.} [ኣልሙእሚኑን፡ 117]

ኣብ ሓዲስ ከኣ፡-

"الدَّعَاءُ مَعَ الْعِبَادَةِ".

"ጸሎት እኮ ሓንጎል ናይ ኣምልኽ ኢዩ።"

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (٢٠)

{ጎይታኹም ኢሉ፡ 'ለምኡኒ ክህበኩም። እቶም ነዚ ኣምልኽ ዝተዓበዩሉ ሕሱራት ኮይኖም ኣብ ገሃነብ ክኣትው ኢዮም.} [ቻፊር፡ 60]።

ናይ ፍርሒ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿...فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

{...ንዓኣቶም አይትፍርሕዎም፡ ንዓይ ድኣ ፍርሒኒ፡ ናይ

ብሓቂ አመንቲ እንተኾንኩም።} [አል ቢምራን:175]።

ናይ ተስፋ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{...فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ

أَحَدًا}

{...ምስ ጎይታኡ ክራኽብ ተስፋ ዝገበረ ሰናይ ስራሕ ሰራሑ ኣብ ኣምልኾት ናይ ጎይታኡ ወላ ሓደ ሽርክነት ኣይግበር} [አልካህፍ:110]።

ናይ ምውካል መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{...وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ}

{...ናይ ብሓቂ አመንቲ እንተድኣ ኮንኩም ናብ ኣላህ ተወከሉ} [አልማኢዳ: 23]: ከምኡ'ውን ከም'ቲ ልዑል ኣላህ ዝበሎ፡-

{...وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ...}

{...ናብ ኣላህ ተወከል ዝገበረ ባዕሉ ኣላህ ይኣኽሎ (ማለት ነቲ ጉዳዩ ኣላህ ባዕሉ ይፍጽመሉ)} [አ'ጠላቕ: 3]።

መርትዖ ናይ ትጽቢት: ሃረርታ: ፍርሒ ምሕዳር: ፍርሒ ምስ ትሕትና ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{...إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْأَرُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَدِيعِينَ}

{...ንሳቶም እኪ ብርግጽ ናብ ሰናይ ተግባራት ይጓዩን ጸሎቶም ድማ ፍርሒ ዝተሓወሶ ትጽቢትን ሃረርታን ገይሮም ይልምኑና ነይሮም። ከምኡ'ውን ካብ'ቶም ፍርሒ ምስ ትሕትና ዘሎዎም ነይሮም.} [አልኣንቢያእ: 90]።

መርትዖ ናይ ፍርሒ ምስ ትሕትና ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{...فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ...}

{...ንዓታቶም ኣይትፍርሕዎም፡ ንዓይ ፍርሒኒ...}
[ኣልማኢዳ፡ 3]።

መርትዖ ናብ ኣላህ ምምላስ፡ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ...}

{ናብ ጎይታኹም ተመለሱ፡ ናብኡ ተምበርከኹ...}
[ኣ'ተመር፡54]።

መርትዖ ናይ ደገፍ ምሕታት ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}

{ንዓኻ ነምልኽ፡ ካብኻ ጥራይ'ዉን ደገፍ ንሓትት}
[ኣልፋቴሓ፡ 5]፡ ኣብ ሓዲስ ከኣ፡-

"إِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ"

"ደገፍ ኣብ እትሓተሉ እዋን ካብ ኣላህ ጥራይ ደገፍ ሕተት።"

ናይ ዑቕባ ምሕታት መርትዖ ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}

{(ኣ መሓመድ)ናብ'ቲ ንወጋሕታ ካብ ጸላም ለይቲ ዝጨደደ ጎይታ እዕቆብ በል.} [ኣል ፈላቕ፡1]፡ ከምኡ'ውን ይብል፡

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْثَّالِثِ﴾

{((አ ሙሐመድ) ናብ'ቲ ጎይታ ደቂ ሰባት እዑቆብ በል.)
[አ'ናስ: 1]::

ናይ ረዲኤት ምሕታት መርትዖ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:-

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ...﴾

{ንጎይታኹም ረድኤት ምስ ሓተትኩም: መሊስልኩም...}
[አልኣንፋል: 9]::

ናይ ምሕራድ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:-

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ...﴾

{((አ ሙሐመድ) ብርግጽ ሰላተይን ሕርዶይን ህይወተይን
ሞተይን: ንኣላህ ጎይታ ናይ ዓለማት ዝኾነ ኢዩ በል162

መሻርኽቲ ዘይብሉ...} [አልኣንዓም: 162-163]: ካብ ሱና
ዝመጸ ድማ:

"لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ".

"ኣላህ ነቲ ብዘይካ ንኣላህ ንኻልእ ኣምሊኹ ዝሓረደ
ረገምዎ(ኣላህ ካብ ርህራሄኡ ዩርሕቆ)"

ናይ መብጸዓ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:-

﴿يُوفُونَ بِالْآثَرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧٠﴾﴾

{በቲ መብጽዓኦም ዝኣተዉዎ ይፍጽሙ: ካብ'ቲ እከይን
ንተሕን ዝርጉሕን ዝኾነ መዓልቲ ቂያማ'ውን ይፈርሑ::} [አል
ኢንሳን:7]::

[እቲ ካልኣይ መሰረት]

ንሃይማኖት ናይ እስልምና ብመርትዖታቱ ምፍላጥ ንሱ ድማ ናብ ኣላህ ብሓደነት ምምብርካኽ በቲ ታእዛዙ ክትቅደድን ክትምራሕን፡ ካብ ሸርክን ሸርኪ ዝፍጽሙን ምርሓቕን ነጻ ምዃንን ኢዩ።

ንሱ ድማ ሰለስተ ደረጃታት ኢዩ፡ ኣልኢስላም፡ ኣልኢማን፡ ኣልኢሕሳን ይበሃሉ።

ነፍሲ ወከፍ ደረጃ'ውን ዓንድታት ኣለዉዎ።

ናይ ኢስልምና ዓንድታት ሓሙሽተ ኢዮን፡ ብዘይካ ኣላህ ብሓዊ ዝምለኽ ኣምላኽ ከምዘየሎን ሙሓመድ ናይ ኣላህ ልኡኽ ከምዝኾነን ምምስካር፡ ሰላት ብግቡእ ምስጋድ፡ ዘካት ምሃብ፡ ረመዳን ምዳምን፡ ንኽቡር ቤት ኣላህ ሓጅ ምግባርን።

መርትዖ ብዘይካ ኣላህ ብሓዊ ዝምለኽ የለን ንዝብል ምምስካር ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا

هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

{እነሆ ኣላህ፡ ብዘይካ ንሱ ካልእ ብሓዊ ዝምለኽ ከምዘየለ ባዕሉ መስኪሩ ኢዩ። መልኣኽትን ሰብ ፍልጠትን ዉን መስኪሮም ኢዮም።ብፍትሒ ዝቐመ ጎይታ፡ ብዘይካ ንሱ ካልእ ጎይታ ዝበሃል የለን። ንሱ ዕተዝን ተዓዋትን ኢዩ።}

[ኣል ዒምራን፡ 18]።

ትርጉማ ድማ፡ ብዘይካ ኣላህ ካልእ ብሓዊ ዝምለኽ የለን።

"ላ ኢላሃ"፡ ብዘይካ ኣላህ ንኹሎም ዝምለኹ ምንጻግ።

"ኢላላህ": አምልኾት ንኣላህ ንብሕትኡ ምኒኡ ምርግጋጽ።

ኣብ አምልኾኡ መሻርኽቲ ዮብሉን፣ ከም'ቲ ኣብ ንግስነቱ መሻርኽቲ ዘይብሉ።

ነዚኣ ዘብርሃን መግለጺኣን ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٦١﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي..﴾

{ኢብራሂም ነቡኡን ንህዝቡን ኣነ ካብቶም ተምልኽዎም ነጻ ኢዮ ኢሉ26

{ብዘይካ እቲ ዝፈጠረኒ...} [ኣ'ዙኽሩፍ፡26-27]፡ ከምኡ ዉን ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿قُلْ يَتَاهِلَ الْكَتِبِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا ﴿٦٢﴾ أَشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

{(ኦ ሙሐመድ)ኣንቱም ሰብ መጽሓፍ ንዑ ናብ'ታ ናባናን ናባኹምን ሓንቲ ዝኾነት ቃል ብዘይካ ንኣላህ ንኸልእ ኣይነምልኽ ዝኾነ ይኹን ሽርካ ዉን ኣይንግበረሉ ነንሕድሕድና ዉን ከም'ይታ ኣይንቛጸጸር እንድሕር ሕቆኣም ሂቦም ንሕና ናብ'ይታና ዝእዘዙን ዝንበርከኹን ኢና መስክሩ በሎም.} [ኣለ ዒምራን፡64]።

መርትዖ ናይ ምስክርነት ሙሐመድ ብርግጽ ልኡኽ ኣላህ ምኒኡ ከም'ቲ ኣላህ ዝበሉ፡-

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٨﴾

{ከባሹም(ዓሌትኩም) ዝኾነ ሽግር ምስ ዘጋጥመኩም ሕማቕ ዝስመዖ፡ ኣብ ቅኑዕ መንገዲ ንኸትህልው ብተሕ ዝጽዕርን ዝደልይን በቶም ኣመንቲ ድማ ኣዝዩ ራህራህን ሓላይን ዝኾነ ልኡኽ ብርግጽ መዲኩም።} [ኣተውባ:128]።

ትርጉም ናይ ሙሐመድ ብርግጽ ልኡኽ ናይ ኣላህ ዝብል ምስክርነት ድማ፡- ኣብ ዝኣዘዞ ምእተዝ ምኾን፡ ብዝተዛረበ ሓበሬታ ሓቂ ምባል፡ ብዝኸልከሉን ዝኾነኖን ምርሓቕ፡ ብዘይካበቲ ንሱ ዘምጽኦ ሸሪዓ (ሕጊ) እምበር ብኸልእ ን ኣላህ ዘይምምላኽ ኢዩ።

ናይ ሰላትን፡ ዘካትን፡ ከምኡ'ውን መግለጺ ተዉሒድን መርትዖ፡ ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

{ንኣላህ ብንጽህና ክግዝእዎን ካብ ኩሉ ሃይማኖታት ናብ እስልምና ክዝንብሉን ሰላቶም ከቑሙን ዘካት'ውን ክህቡን ጥራይ ኢዮም ተኣዚዘም። እዚ ድማ እቲ ቅኑዕ ሃይማኖት ኢዩ።} [ኣል ባይና:5]።

ናይ ጾም መርትዖ ድማ፡ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

{ ኦ ኣንቱም ኣመንቲ ጾም ክትጾሙ እኮ ተኣዚዝኩም ኢኹም ከም'ቲ ቅድሜኹም ዝነበሩ ዝተኣዘዙ ምእንቲ

ፍርሐት ኣላህ ከተሕድሩ183} [ኣልበቐራ:183]።

ናይ ሓጅ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿...وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

{ግቡእ ናይ ኣላህ ደቂ ሰባት ክገብርዎ ዘለዎም ክእለት ንዘለዎ ሰብ ሓጅ ክገብር ግቡኡ ኢዩ} [ኣለ ዒምራን:97]።

ከልኣይ ደረጃ፡ ኢማን፡ ንቡ ድማ፡ ሰብዓን ገለን ክፋል ኮይኑ፡ እቲ ዝለዓለ ላኢላሃ ኢለ ላህ ፡ እቲ ዝተሓተ ድማ ኣብ መንገዲ ንዝጸነሓካ ዘሸግር(ዝሃስይ) ነገራት ምውጋድ ኢዩ።ሓያእ(ምሕፋር) ዉን ሓደ ካብ'ቲ ክፋል ናይ ኢማን ኢዩ።

ዓንድታቱ(ኢማን) ሽዱሽተ ኢዮም፡ ብኣላህ ምእማን፡ ብመልኣኸቱ ምእማን፡ ብመጻሕፍቱ ምእማን፡ ብልኡኸቱ ምእማን፡ ብምጽኣተ ዓለም ምእማን፡ ከምኡ'ዉን ብቐደር(ጽሕፍቶ) ጽቡቕ ይኹን ሕማቕ ምእማን።

መርትዖ ናይዘን ሽዱሽተ ዓንድታት ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ...﴾

{እቲ ሰናይ ስራሕ ኣንፈትካ ምብራቕን ምዕራብን ምግባር ኣይኮነን።እንታይ ደኣ እቲ ሰናይ ተግባር ዝበሃል፡ እቲ ብኣላህን፡ ብመጽኣተ-ዓለምን፡ ብመልኣኸትን፡ ብመጻሕፍትን፡ ብነብያትን ዝኣመነ ኢዩ...} [ኣልበቐራ:177]።

ናይ ቐደር(ጽሕፍቶ) መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ

ይብል፡-

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾﴾

{ንሕና ኩሉ ነገር ብቕድር (ጽሕፍቶ) ኢና ፈጢርናዮ።}

[ኣልቐመር:49]።

ሳልሳይ ደረጃ፡- ኣል-ኢሕሳን —ሓደ ዓንዲ ኮይኑ—፡ ንሱ ድማ ንኣላህ ልክዕ ከም እትርእዮ ዘሎኻ ኮንካ ምምላኽ፡ ንስኻ እንተዘይረኣኻዮ ንሱ ይርእዮካ ከምዘሎ ምእማን ማለት ኢዩ። ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿٥٠﴾﴾

{ብርግጽ ኣላህ እኮ 'ብምሕጋዝን ምሕላውን' ምስቶም ንዑሑ ዝፈርሑን ኣብ ኩሉ ኩነታቶም ኣላህ ከምዝርእዮም ዘሎ ፈሊጦም ንብሕትኡ ዝሰርሑን ኢዩ ዝኸዉን}

[ኣልናሕል:128]።

ከምኡ'ዉን ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٥١﴾ الَّذِي يَرِنُكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٢﴾ وَتَقْلُبَكَ فِي

السَّجْدِينَ ﴿٥٣﴾﴾

{ናብ'ቲ ዕዙዝን ተዓዋትን ኣዝዩ ራህራሂ ዝኾነን ተወከል217

እቲ ሰላት ክትሰግድ እንከሎኻ ዝርእዮካ(ዝከታተለካ) 218

እቲ ኩሉ ዓይነታት ምንቅስቕስ ናይ ሰላት ክትገበር እከሎኻ ዝርእዮካ 219} [ኣ'ሹዓራእ:217-219]።

ከምኡ'ዉን ከም'ቲ ልዑል ኣላህ ዝበሎ፡-

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ...﴾

{ኣብ ዝኾነ ይኹን ጉዳይ ምስ እትህሉን፡ ወይ ዉን ቐርኣን ምስ እትቐርእ፡ ዝኾነ ይኹን ስራሕ ምስ እትሰርሑን(ኣቱም ኣመንቲ)፡ ኣብኡ ተዋፊርኩም ኣብ እትኾንሉ እዋን ንሕና ኣብ ልዕሊኹም መስከርቲ ኢና።} [ዩኑስ:61] ኣል ኣያ(ጥቕሲ)።

መርትዖ ካብ ሱና ድማ፡ እቲ ፍሉጥ ሓዲስ ጅብሪል(ተባሂሉ ዝጽዋዕ)፡ ካብ ዑመር ረዲየላሁ ዓንሁ ዘዉረዩልና ከም'ዚ ኢሉ፡

"بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَسَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ!

ሓደ መዓልቲ ምስ ረሱል ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ኮፍ ኢልና እንከሎና፡ ሓደ ክዳኑ ኣዝዩ ጸዕዳ፡ ጸጉሩ ድማ ኣዝዩ ጸሊም ዝኾነ፡ ምልክት መገሻ ዘይረኣየሉ፡ ካብና ዉን ሓደ'ኳ ዘይፈልጦ ሰብኣይ ናብና መጸ። ናብ ነቢ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ቀሪቡ ድማ ኮፍ በለ። ኣብራኹ ናብ ኣብራኹ ኣደጊፉ፡ ክልቲኡ ኣእዳዉ ኣብ ሰለፉ ኣንቢሩ፡ “ኣ ሙሓመድ!” ድማ በለ።

أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟

ብዛዕባ እስልምና ኣፍልጠኒ?

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْإِسْلَامُ: أَنْ تَشْهَدَ أَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتُصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: صَدَقْتَ - فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ -.

ናይ ኣላህ ልኡኽ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ድማ :-
 "እስልምና ማለት፡ ብዘይካ ኣላህ ብሓቂ ዝምለኽ ኣምላኽ ከምዘየሎን ብርግጽ ሙሓመድ ናይ ኣላህ ልኡኽ ምኽኑን ክትምስክርን፡ ሰላት ክትሰግድን፡ ዘካት ክትህብን፡ ረመዳን ክትጸዉምን፡ ዓቕሚ እንተሃልዩካ ድማ ሓጅ ክትገብርን ኢዩ።" ንሱ ድማ፡ "ሓቂ ተዛሪብካ" በለ። - ንሕና ድማ ብእኡ ተገረምና፡ ይሓቶ'ሞ ሓቕኽ ኢሉ ድማ ይምልስ። -

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟

«ብዛዕባ ኢማን ንገረኒ? ድማ በለ»

قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: صَدَقْتَ.

ብኣላህን፡ ብመልኣኽቱን፡ ብመጽሓፍቱን፡ ብልኡኹን፡ ብመወዳእታ መዓልትን ምእማን፡ ከምኡ'ውን ብቐደር(ጽሕፍቶ) ሰናዩ ይኹን ሕማቕ ምእማን ኢዩ ምስ በሎ፡ ንሱ ድማ፡ ሓቂ ተዛሪብካ፡ በለ።

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟

ብዛዕባ ኢሕሳን ንገረኒ? በለ

قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ.

ንኣላህ ልክዕ ከም እትርእዮ ዘለኽ ኳንካ ክተምልኹ፡ንስኽ

እንተዘይረኣኹ'ዉን ንሱ ይርእየካ ከምዘሎ ከተሕድር በሎ።

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟

እምበኣር ብዛዕባ እታ ሰዓት (ምጽአተ ዓለም) ንገረኒ በለ፡

قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ.

ብዛዕባ እዛ ተሓትታ ዘሎኻ ወላ ዉን እቲ ተሓታቲ ካባኻ ዝበለጸ ፍልጠት የብሉን ኢሉ መለሰሉ።

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا؟

ብዛዕባ ምልክታታ በል ንገረኒ? በለ

قَالَ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنَّ تَرَى الْحَفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ.

ሓንቲ ባርያ ንጐይታኣ ክትወልድ እንከላ፡ ከምኡ'ውን እቶም ጥራይ እግሮሙን፡ ዕሩቓትን ዝኹኑ ጓሶት፡ ኣብ ህንጻታት ብምንዋሕ ክወዳደሩ ክትርኢ እንከሎኻ።"በሎ

قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ لِي: يَا عُمَرُ! أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ".

«ድሕሪኡ ተሲኡ ከደ፡ ኣነ ድማ ንቕሩብ ጸናሕኩ። ድሕሪኡ ድማ ንዓይ፡ ‘ኦ ዑመር! እቲ ሓታቲ መን ምዃኑ ትፈልጥዶ፡’ በለኒ። ኣነ ድማ፡ ‘ኣላህን ልኡኹን ኢዮም ዝፈልጡ’ በልኩ። ‘ንሱ ጅብሪል ኢዩ፡ መጺኡኩም ዲንኩም (ሃይማኖትኩም) ክምህረኩም’ በለ።»

[እቲ ሳልሳይ መሰረት]

ንነብይኩም ሙሐመድ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም

ምፍለጥ፡ ንሱ ድማ ሙሐመድ ወዲ ዓብዲላህ ወዲ ዓብዱል ሙጠሊብ ወዲ ሃሺም፡ ሃሺም ካብ ቐረይሽ፡ ቐረይሽ ካብ ዓረብ፡ ዓረብ ከኣ ካብ ዘርኢ ኢስማዒል ወዲ ኢብራሂም ሰላትን ሰላምን ይብጻሓዮም ኢዩ።

ዕድሚኡ ሱሳን ሰለስተን ዓመት ኔሩ - ካብኡ እተን ኣርበዓ ቅድሚ ነቢ ምኃኑ፡ ዕስራን ሰለስተን ድማ ነብን ልኡኽን እንከሎ።

ብ(ዓንቀጽ)ኢቕራእ ነብይነት ተዋሂብዎ፡ብ(ዓንቀጽ)ኣል-ሙደሲር ድማ ልኡኽ ተዋሂቡ፡ ዓዲ ከኣ መካ ኢዩ።

ኣላህ ካብ ሸርክ ንኸጠንቅቅን ናብ ተዉሒድ ንኸጽዉዕን ልኢኽዎ፡ መርትዖ ናይ'ዚ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾}

- { ኦኣንታ ተሸፋኒ1
- {ተንስእ እሞ ኣጠንቅቕ 2
- ንጎይታኻ ድማ ኣዕብዮ 3
- ንኽዳንካ ዉን ኣንጽህ4
- ንስእልን ምስልን ራሕርሕ5
- ካብ'ቲ ዝሃብካዮ ዝያዳ ንኸዋኣሃበካ ኢልካ ህያብ ኣይትሃብ 6

ንስለ ጎይታኻ ኢልካ ተዓገስ 7} [ኣል ሙደሲር፡1-7]።
ትርጉሙ ድማ

{قُمْ فَأَنْذِرْ}

{ተንስእ'ሞ አጠንቅቆ}: ካብ ሽርክ የጠንቅቆ: ናብ ተዉሒድ ድማ ይጽዉዕ።

{وَرَيْكَ فَكَبِّرْ}

[ንጎይታኽ ድማ ኣዕብይ}

እዚ ማለት:- ብሓደነት ጌርካ ኣዕብዮ።

{وَيْبَاكَ فَطَهِّرْ}

{ክዳዉንትኽ ድማ ኣንጽህ}

እዚ ማለት:- ንግብርታትካ ካብ ሽርክነት ኣንጽህ።

{وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ}

{ንሩጅዝ ድማ ራሕርሕ}

ሩጅዝ:-ምስልታት: ምርሕራሖም ድማ ምግዳፍ ካብኣቶምን ካብ ከምኡ ዘምልኹ ሰባትን ነጻ ምዃን ኢዩ።

ንዓሰርተ ዓመት ናብ ተዉሒድ ጸዊዒት እናገበረ ጸኒሑ። ድሕሪ ዓሰርተ ዓመት ድማ ናብ ሰማይ ዓሪጉ: ኣብኡ ድማ እተን ሓሙሽተ ሰላት ግዴታ ዝኾና ተሓገገን። ኣብ መካ ንሰለስተ ዓመት ሰጊዱ: ድሕሪኡ'ውን ናብ መዲና ሂጅራ(ክስደድ) ተኣዚተ።

ሂጅራ ማለት: ካብ ዓዲ ሽርክ ናብ ዓዲ እስላም ምስዳድ(ምግዓዝ) ኢዩ።

ሂጅራ ድማ ነዚ ኡማ(ህዝቢ ነቢ ሙሓመድ) ካብ ዓዲ ሽርክ ናብ ዓዲ እስልምና ምስዳድ ግድነት ኢዩ። ክሰብ ምጽኣተ ዓለም ዝኾዉን።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:-

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْغَالِيَةَ ظَالِمِينَ أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٧٩﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٨٠﴾﴾

{ብርሃኑ እቶም ነብሶም በደልቲ ካብ ዓዲ ከሓድቲ ናብ ዓዲ እስልምና ዘይተሰደዱ ምስ ሞቱ እቶም ምልክት ኣብ ምንታይ (ኩነታት) ኔርኩም?" ይብልዎም። ንሳቶም ድማ: "ኣብ ምድሪ ተጨቑንና ኔርና" ይብሉ። ምልክቲ ከኣ "ምድሪ ኣላህ ሰፊሕ ኣይነበረትን ዲያ? ኣብኣ ስደት ምገባርኩም" ይብልዎም። እቶም ከምዚኣቶም መዕቆቢኦም ገሃነም ኢዩ። ንሳ ድማ ዝኸፍኦ ናይ መወዳእታ መዕረፊ ኢያ97

{ብዘይካ ካ እቶም ካብ ሰብኡትን ኣንስትን ቆልዑትን ዝኾኑ ድኹማት፡ ዝኾነ ብልሓት ዘይክእሉን ዝኸድሉ መንገዲ ዘይረኽቡን እንተዘይከይኖም 98} [ኣልኒሳ:97-98]።

ከምኡ'ዉን ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል:-

﴿يَعْبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِنِّي فَاعْبُدُونِ ﴿٩٩﴾﴾

{ኦ ባሮተይ እቶም ዝኣመንኩም፡ ምድረይ ሰፊሕ ኢዩ'ሞ ንዓይ ንብሕተይ ተገዝኡኒ} [ኣልዓንከቡት:56]።

ኢማም ኣልበቐዊ ረቢ ይርሓሙሉ ከም'ዚ ይብል: ምኽንያት ምዉራድ ናይ'ዛ ኣያ(ጥቕሲ): ብዛዕባ እቶም ኣብ መካ ዝነበሩን ዘይሃጀሩን(ዘይተሰደዱን) ኣስላም ኮይኑ፡ ግን ኣላህ ብስም ኢማን ጸዊዕዎም።

ናይ ሂጅራ መርትዖ ካብ ሱና ድማ፡ ነቢ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ከም'ዚ ይብል፡-

"لَا تَنْقَطِعُ الْهَجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ، وَلَا تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا".

"ሂጅራ፡ ኣይቋረጽን ኢዩ ክሰብ ተዉባ እትቋረጽ ተዉባ ዉን ኣይትቋረጽን ኢያ ክሰብ ጸሓይ ካብ ምዕራባ እትወጽእ፡፡"

ኣብ መዲና ምስ ተረጋገአ ድማ፡ በቶም ዝተረፉ ሕግታት ናይ እስልምና ማለት፡ ዘካት፡ ጾም፡ ሓጅ፡ ኣዘን፡ ጂሃድን፡ ከምኡ'ዉን ናብ ጽቡቕ ክእዝዝን ካብ ሕማቕ ክኸልክልን ተኣዚዞ፡፡ ነዚ እናፈጸመ ድማ ዓሰርተ ዓመት ጸንሐ፡፡

ንሱ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ኣብ ዝሞተሉ እዋን ሃይማኖቱ (እስልምና) ከምዘለዎ ነባሪ ኔሩ፡፡ ዝኾነ ይኹን ሰናይ ነገር ንህዝቡ ሓቢሩ ፡ ካብ ዝኾነ ይኹን ሕማቕ ነገራት ድማ ኣጠንቂቑ ኢዩ፡፡

እቲ ናብኡ ዝመርሓና ሰናይ ነገር ድማ፡ ተዉሒድን ኩሉ እቲ ኣላህ ዝፈትዎን ዝፈቐዶን ኢዩ፡፡

ካብ'ቲ ዘጠንቀቕና እኮይ ነገር ድማ፡ ሽርኪ፡ ከምኡ'ዉን ኩሉ ኣላህ ዝጸልኦን ዝነጽጎን ነገር ኢዩ፡፡

ኣላህ ናብ ኩሎም ደቂ ሰባት ልኢኸዎ፡ ንዕኡ ምእዛዝ ድማ ኣብ ልዕሊ ክልቲኦም - ኣጋንንትን ደቂ ሰባትን - ግዴታ ገይሩ ኢዩ፡፡ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ሉዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{قُلْ يَتَايُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا...}

{('ኣ ሙሓመድ)፡ ኣንቱም ሰባት ኣነ'ኮ ናብ ኩሉኹም

ዝተላኣኸኩ ልኡኽ ናይ ኣላህ ኢየ በል ...} [ኣል ኣዕራፍ:158]።

ከምኡ'ውን ኣላህ ነቲ ሃይማኖት ብእኡ ኣማልኦ፡ ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

(...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...)

{...ሎሚ ሃይማኖትኩም ኣማሊኤልኩም፡ ጸጋይ'ውን ኣብ ልዕሌኹም ፈጸመዎ፡ እስልምና ድማ ከም ሃይማኖት ፈትዮልኩም ኣለኹ...} [ኤል ማኢዳ:3]።

ናይ ሞቱ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

(إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾)

{ንስኻ ብርግጽ መዋቲ ኢኻ ንሳቶም'ውን ብርግጽ መወትቲ ኢዮም 30

ብድሕሪኡ ንስኻትኩም ኣብ ቂያማ መዓልቲ ኣብ ቅድሚ ጎይታኹም ክትከራኸሩ ኢኹም 31} [ኣዙመር:30-31]።

ሰባት ድማ ምስ ሞቱ ይትንስኡ ኢዮም፡ ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

(مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٠﴾)

{ከብኣ (ከብ መሬት) ፈጠርናኩም፡ ናብኣ ንመልሰኩም፡ ከብኣ ድማ ዳግማይ ነዉጽኣኩም} [ጣሃ:55]፡ ከምኡ'ውን ከም'ቲ ልዑል ኣላህ ዝበሎ፡-

(وَاللَّهُ أَتَبَّكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿٥١﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿٥٢﴾)

{ኣላህ ከብ መሬት (ሓመድ) ኣብቂሉኩም 17

{ብድሕሪኡ ድማ ኣብኣ ይምልሰኩምን ካብኣ ድማ የወጽኣኩም 18} [ኑሕ:17-18]።

ብድሕሪ ምትንሳእ ድማ፡ ብተግባራቶም ክሕተቱን ክፍረዱን ኢዮም። መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{...لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى}

{...ነቶም ሕማቕ ዝሰርሑ በቲ ዝሰርሑዎ ክፈድዮም፡ ነቶም ሰናይ ዝሰርሑ ድማ በቲ ዝበለጸ ክፈድዮም ኢዩ።}

[ኣ'ነጅም:31]።

ብድሕሪ ሞት ምትንሳእ ከምዘሎ ዝሓሰወ ድማ ክሒዱ ኢዩ። ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{رَءِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن لَّن يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ
وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ}

{እቶም ዝኸሓዱ ካብ ሞት ኣይንትንስእን ኢና'በሉ። (ኦ ሙሓመድ) ብጎይታይ እባ እምሕል ብርግጽ ካብ ሞት ከም እትትንስኡ፡ ብድሕሪኡ'ዉን እቲ ኩሉ ኣብ ኣዱንያ እትገብርዎ ዝነበርኩም ከምእትንገሩ፡ እዚ'ዉን ኣላህ ንኸገብሮ ቀሊል ነገር ኢዩ" በሎም7።} [ኣተቓቡን:7]።

ኣላህ ንኩሎም ልኡኻቱ ኣበሰርትን ኣጠንቀቕትን ጌሩ ልኢኹዎም፡ መርትዖኡ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

{رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لئَلَّآ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ...}

{ኣበሰርትን ኣጠንቀቕትን ዝኾኑ ልኡኻት፡ ድሕሪኦም ንሰባት ኣብ ልዕሊ ኣላህ ዝኾነ መርትዖን መመኽንይታን ምእንቲ ከይህልዎም...} [ኣ'ኒሳእ:165]።

እቲ ቀዳማይ ካብኦም ኑሕ ዓለይሂ ሰላም ኢዩ።

መወዳእታ ናቶም ድማ ሙሐመድ ሰለላሁ ዓለይሂ ወሰለም ኢዩ። ንሱ ናይ ነቢያት መደምደምታ ኮይኑ፡ ብድሕሪኡ ነቢ ዮላን። መርትዖ ናይ'ዚ ድማ ከም'ቲ ልዑል ኣላህ ዝበሎ፡-

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ...﴾

{ሙሐመድ ኣበ ናይ ሓዲኹም ኣይኮነን ግና ልኡኽ ናይ ኣላህን ናይ ነቢይታት መዛዘምን ኢዩ...} [ኣልኣሕዛብ:40]።

ቀዳማዮም ኑሕ ምኒኑ መርትዖ ድማ፡ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ...﴾

{ንሕና ናባኽ ዋሕይ(ራእይ) ልኢኽናልካ፡ ከም'ቲ ናብ ኑሕን ናብቶም ድሕሪኡ ዝነበሩ ነብያትን ዋሕይ ዝለኣኽናሎም ...} [ኣልኒዕኦ:163]።

ንነፍሲ-ወከፍ ሕብረተሰብ፡ ኣላህ - ካብ ኑሕ ክሰብ ሙሐመድ - ልኡኽ ልኢኹሉ ኢዩ። ንኣላህ በይኑ ከምልኹዎን፡ ካብ ኣምልኽ ጣኦት ድማ ክኽልክልዎምን። መርትዖኡ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

{ናብ ነፍሲ ወከፍ ሕብረተሰብ ዝለኣኽናዮ ልኡኽ፡ካብ ጣኦት ርሒቐም ንኣላህ በይኑ ንኸምልኹዎ ኢዩ...}

[ኣልናሕል:36]።

ኣላህ ድማ ኣብ ልዕሊ ኩሎም ባሮት፡ ብጣኦት ምኽሓድን

ብኣላህ ምእማንን ግዴታ ጌርዎ ኢዩ።

ኢብኑል ቐይም _ረቢ ይርሓሙሉ_ ከም'ዚ ይብል፡- ጣኦት ማለት፡- ሓደ ሰብ(ተመለኪ) ወሰኑ ዝሓለፈሉ ነገር ኮይኑ፡ እዚ ድማ ካብ ዝምለኽ፡ ወይ ዝስዓብ፡ ወይ'ውን ዝእዘዝ ኢዩ።

ጣኦታት ድማ ብዙሓት'ዮም፡ መራሕቶም ድማ ሓሙሽተ ኢዮም፡ ኢብሊስ - ኣላህ ይርገሞ፡ ፍቓደኛ ኮይኑ ዝተመለኽ፡ ንሰባት ናብ ኣምልኾ ነፍሱ ዝጸወዐ፡ ስውር ነገር ይፈልጥ ኢዮ ዝብል ከምኡ'ውን ብዘይ እቲ ኣላህ ዘውረዶ ሕጋታት ዝፈርድ።

ናይ'ዚ መርትዖ ድማ ልዑል ኣላህ ከም'ዚ ይብል፡-

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ۚ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

{ኣብ ሃይማኖት(እስልምና) ምግዳድ የለን፡ ቅኑዕ መንገዲ ካብ ሕማቕ መንገዲ ምፍላይ ንጹር ኮይኑ ኢዩ። እቲ ብጣኦት ክሒዱ ብኣላህ ዝኣመነ፡ ብሓቂ ነቲ ዘይብተኽ ጽኑዕ ሰንሰለት ሓዙ። ኣላህ ድማ ሰማዕን ፈላጥን ኢዩ256} [ኣልባቆራ:256]፡ እዚ ድማ ትርጉም ናይ "ላኢላሃ ኢላላህ" ኢዩ፡ ኣብ ሓዲስ ድማ፡

"رَأْسُ الْأَمْرِ: الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ: الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ."

"«ልዕሊ ኩሉ ነገር እስልምና ክኸውን እንከሎ፡ ዓንዲ ናቱ ድማ ሰላት ኢዩ፡ ዝለዓለ ክፍሊ ደረጅኡ ድማ ጂሃድ ምእንቲ ኣላህ ኢልካ ኣብ መንገዱ ምቅላስ ኢዩ»።"

ኣላህ ድማ ዝበለጸ ፈላጥ ኢዩ።

ዝርዝር ትሕዝቶ

እተን ሰለስተ መሰረታትን መርትዖታተንን.....	2
[እቲ ቀዳማይ መሰረት].....	6
[እቲ ካልኣይ መሰረት].....	13
[እቲ ሳልሳይ መሰረት]	20

ti36v2.0 - 28/09/2026

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque
and the Prophet's Mosque in languages

